

Konsulent i skuddlinjen

Møt høstens mest ettersøkte forlagskonsulent. Hans Fredrik Dahl er konsulenten bak Egil Ulateigs utskjelte bok om «hjemmefrontens drap» av nordmenn under krigen.

KAJA KORSVOLD
TOMA A. KOLSTAD (foto)

Den annen verdenskrig er fremdeles et åpent sår for det norske folk. Etter at Egil Ulateig lanserte sin bok «Med rett til å drepe» er en måneds tid siden, har debatten gått intenst.

Hjemmefronten tok livet av et sted mellom 150 og 200 nordmenn under krigen, ikke mellom 55 og 65 slik det offisielle Norge hittil har regnet, hevder Ulateig blant mye annet i boken sin.

«Man kaite drapene for liklæringer, og beskrev dem som «svilge krigshandlinger», skriver forfatteren i innledningen, og sier at det meste av det som er blitt oss fortalt om «hjemmefrontens drap» ikke stemmer med virkeligheten.

Reaksjonene har vært massive.

De fleste har anklaget Ulateig og Tiden forlag for å komme med villedende opplysninger og direkte feil. Forlag og forfatter måtte da også gå ut og rette opp to helt konkrete feil i boken.

Debatten toppet seg i denne uken da en av våre mest kjente krigshelter, Gunnar Sønsteby, og en samlet tropp av krigsveteraner, ba Tiden forlag trekke boken tilbake.

■ Redaksjonssjef Per Bangsund i Tiden avviser kategorisk kravet om å stanse boken. Er det virkelig ingen flere feil i denne boken, professor og historiker Hans Fredrik Dahl?

«Det er ikke flere feil i denne boken enn i andre krigsbøker. Og her min mening er det ingen vesentlige feil. Det er en stor belastning å gi ut en så upopulær bok. Egil Ulateig har skrevet den førte norske bok som prøver å se motstandskampen fra tysk side. Det blir nå utsatt for den rene ondskapen. Jeg er forskrekket over den type argumenter som brukes. Han beskyldes blant annet for å gå nazistenes ærend fordi han bruker tyske kilder.

■ Ja, er det ikke å gå nazistenes ærend å se krigen fra tysk synsvinkel?

«Ja, det er det selvfølgelig ikke. Det er en uhorst anklage mot Ulateig, som har et langt forfatter-skap bak seg, og stor kunnskap, større enn mange historikere.

■ Det må gå inn på deg når en lang rekke krigsveteranforeninger med Gunnar Sønsteby i spissen ønsker at boken skal trekkes tilbake?

«Ja, jeg syns det er usigelig trist at de som kjempet for friheten under krigen nå krever inndragning av en bok. Hjemmefronten har også seg selv å takke. Den besluttet å legge lokk over likvidasjonene etter krigen og det ble ikke foretatt rettslige granskninger. Derfor måtte det komme en bok som denne. Forholdet er at det ble begått mellom 100 og 200 drap av nordmenn på nordmenn. Det sitter

FEIL: - Det er ikke flere feil i denne boken enn i andre krigsbøker, sier forlagskonsulent Hans Fredrik Dahl om Egil Ulateigs bok.

enker som ikke vet hvorfor deres mann ble skutt. Barn som ikke aner hvorfor far forsvant i myra og ble gravet opp etterpå. Det har bare vært et tidsspørsmål om når dette måtte komme opp. I alle land har det vært slike opprivende debatter etter krigen.

■ Kommer Ulateigs oppgjør for sent? Mange er døde og kan ikke forklare seg.

«Noen mener det kommer for tidlig. Jeg vurderte å anbefale en utsettelse. Mange mener jeg har gjort en lettvinnt innstilling. Saken er at jeg ikke noen gang har skrevet en så lang konsulentuttalelse.

■ Har de berørte ingen rett til å føle seg krenket?

«Jeg er tilhenger av å ære de gamle og har den største aktelse for dem som satte livet på spill. Men å kreve inndragning av noe man ikke liker historieoppfatningen i, er et håpløst standpunkt i 1996.

■ Du sier at du vil ære de gamle, men mange mener for eksempel at Jens Christian Hauge blir sterkt hengt ut av Ulateig i boken. Anklager du ham også for hans taushet?

«I motsetning til de fleste mener jeg Hauge gjør helt rett i å holde munn.

■ Mange har trukket frem sitater fra «Med rett til å drepe». Et sted kaller for eksempel forfatteren den illegale presse for «den morderiske presse». Sønsteby mener også at Ulateig sjikanerer kongen. Hva syns du om det?

«Folk som river sitater løs fra sin sammenheng kan oppnå hva som helst. Den vendetta som er satt i gang mot Ulateigs bok bygger på den enkleste form for feilsitering. At han skal sjikanere kongen er også det reneste sludder.

■ Navngitte og ikke navngitte nordmenn blir hengt ut. Noen av disse påstandene er riktignok

Fakta

Valdsom debatt

- «Med rett til å drepe» av Egil Ulateig kom ut på Tiden forlag den 4. november i år. Boken har skapt voldsom debatt, og mange krever boken trukket tilbake.
- Ulateig legger frem materiale som viser at tre ganger flere enn det vi hittil er blitt fortalt ble likvidert av hjemmefronten.
- Siden utgivelsen har Ulateig gått ut og sagt at tyskerne sto bak to av likvidasjonene som han har gitt hjemmefronten ansvaret for. Det gjelder politimajor Einar Hærland og Finn Arheim.
- Tross intens kritikk varsler Ulateig nok en bok.

trukket tilbake. Men alt kan da ikke være det reneste sludder?

«Man må være klar over at hvert enkelt tilfelle her er som en drapssak i seg selv. Det er et utrolig komplisert og uoversiktlig saksforhold. Ulateig har i rimelig utstrekning tatt hensyn til at hver sak har flere sider. Det er ikke flere feil enn man kan forvente.

■ Er det vanlig med feil i krigsbøker?

«Ja, selvfølgelig. Det er feil i alle bøker. Det er feil og unøyaktigheter selv i velrenommerte bøker og doktoravhandlinger.

■ Er du alene mot «røkla» av norske historikere i denne saken?

«Det er ikke jeg som har skrevet boken. Jeg er konsulent. Jeg skriver en innstilling og den gjør forlaget akkurat hva det vil med. Det overser eller følger innstillingen helt etter eget hode. Derfor er en konsulent alltid anonym. Jeg bryr i dette tilfelle tausheten fordi jeg syntes at Ulateig ble utsatt for så usaklige angrep at jeg gjerne ville backe ham opp.

■ Ulateig er til dels sterk i sitt språkbruk. Om Hitler sier han et sted: «Det fantes flere av hans kategorier i verden». Er det en dekkende betegnelse på mannen bak jødetryddelsene og den tredje verdenskrig?

«En slik uttalelse behøver ikke å utsi at det fantes identiske personer.

■ Selv norske skolebarn har fått med seg hva holocaust var?

«Denne boken handler ikke om det. Den handler om hva som foregikk i Norge, og stort sett på Østlandet i 1944 og -45.

■ Går de sterke reaksjonene inn på deg?

«De har den virkning at jeg bare blir enda sikrere på at det var riktig å anbefale den utgitt.

■ Den utskjelte forfatter varslert i Aftenposten sist torsdag at han skal skrive nok en bok om saken. Kunne du tenke deg å være konsulent for denne?

«Det får vi se på, sier Hans Fredrik Dahl, og innrømmer mellom linjene at denne omgangen kanskje har vært nok.